

Forestillinger om storby og landsby – og valg af dialekt eller standard

Henrik Hovmark
Københavns Universitet

Abstract

In this article we explore possible correlations between the use of dialect/standard on one hand and ideas about place (village/city) and future (education/job) on the other, among 28 15-year-old pupils in a dialect-speaking area of Southern Jutland in Denmark. Taking advantage of the fact that all pupils were interviewed, by a dialect- as well as standard-speaking researcher, we analyze the population as a whole, as a small social field. We suggest that the population is characterized by four, supra-individual positions: 1) locally oriented (dialect); 2) regionally oriented (standard); 3) a dialect-speaking position oriented away from the village, towards technical higher education, having few experiences with the supra-local; and 4) a standard-speaking or code-shifting position oriented towards big cities and academic education, having multiple experiences with the supra-local. We argue that the idea of future place (as opposed to occupation) is backgrounded in position 3), making this position a possible challenge to the notion of place in sociolinguistics. And we argue that the local place is no longer at stake in position 4), allowing for a positive assessment of both village and city. We briefly discuss the relevance of individual life stories, network and overarching socially instituted discourses, as well as methodological challenges and/or advantages with analyses combining objective language data and subjective experience data.

Keywords: dialect and standard, language and place, life style, social field, sociolinguistics

1. “Hvad skal du være når du bliver stor?”

“Hvad skal du være når du bliver stor?”. Det er et spørgsmål der rituellet og undertiden spøgende stilles til små børn. Men spørgsmålets spøgende karakter forsvinder hurtigt i et senmoderne samfund. I Danmark melder det sig således igen, men nu med anderledes fuld alvor i 9. klasse når børnene er ca. 15 år gamle og kun lige akkurat er blevet teenagere. På dette klassetrin afsluttes det obligatoriske grundskoleforløb, og de unge skal tage stilling til hvilken ungdomsuddannelse (erhvervs- eller gymnasial) de skal vælge, enten med det samme eller eventuelt efter et ekstra 10. klassetrin. Men valget af ungdomsuddannelse er naturligvis langt mere vidtrækkende. Formelt er det fyldt med pile der peger frem mod bestemte videregående uddannelser. Og i et større perspektiv peger valget også frem mod bestemte måder at leve livet på, og mod det sted hvor man bedst kunne tænke sig at bo i fremtiden. Valget sætter gang i “alvorlige samtaler” med forældre, lærere og erhvervsvejledere. Og ikke mindst sætter det gang i tanker og forestillinger hos de unge selv: Hvad skal jeg lave? Hvordan har jeg lyst til at leve? Og hvor? Hvad sætter jeg pris på og synes er vigtigt? Spørgsmål der også bliver udgangspunkt for indbyrdes samtaler og begyndende sociale positioneringer mellem individer og grupper: “Dét skal jeg i hvert fald *ikke* være, og dér skal jeg helt sikkert *ikke* bo”.

I denne artikel vil jeg se nærmere på denne type forestillinger – der indgår som en konstituerende del af begrebet fremtidstemporalitet (socio-geografisk orientering, dvs. i praksis uddannelses/joborientering og stedsorientering; jf. Skovse 2018, Skifter Andersen 2016) – hos 28 15-årige elever i et overvejende dialekttalende område af Sønderjylland i Danmark, og nærmere bestemt vil jeg undersøge mulige sammenhænge mellem disse forestillinger og valget af standard eller dialekt hos de unge.¹ At disse to ting,

¹ Den konkrete databehandling, kategoriseringen af de enkelte informanter samt væsentlige dele af de analyser der fremlægges i denne artikel, blev foretaget i forsommeren 2018, og dele af resultaterne indgik i et foredrag der blev holdt 25. juni 2018 ved Sociolinguistic Symposium 22 i Auckland, New Zealand. Analyserne blev foretaget næsten samtidig med, men uafhængigt af Skovses (2018) analyser af samme population – og omvendt. Lektor Malene Monka samt to anonyme fagfællebedømmere takkes for konstruktive kommentarer. Malene Monka takkes endvidere for efterprøvning af analysens kategoriseringer.

mentale (subjektive) konstruktioner af fremtid/sted og faktisk (objektiv) sproglig praksis (dialekt/standard), kan være tæt forbundne, er allerede blevet påvist (jf. fx Monka 2013; jf. videre afsnit 2). Den undersøgelse der fremlægges i det følgende, bygger videre på denne grundantagelse, og foruden fremtidstemporalitet inddrager undersøgelsen også de unges oplevelser af og holdninger til landsby/storby og deres eventuelle erfaringer med storbyer/udland. Undersøgelsen forsøger altså at afsøge betydningsbærende korrelationer mellem subjektive og objektive dimensioner af social væren og handling, ud fra en grundantagelse om at disse dimensioner i sidste ende er dynamisk forbundne, og at det sociale så at sige er kropsligt indlejret i det enkelte individ der på sin side aktivt reproducerer og/eller omkonstruerer sociale mønstre i sine handlinger i det sociale rum (jf. Bourdieus habitus- og praksisteori, se fx Bourdieu 1997, og jf. afsnit 3).

Undersøgelsen er en udløber af LaPUR-projektet (Language and Place in Urban and Rural Denmark) som netop havde til formål at undersøge sammenhængen mellem sprog(lig praksis) og sted(sorientering) blandt unge, to 9. klasser, på henholdsvis et typisk landsby-sted og et typisk storby-sted i det senmoderne Danmark.² De konkrete steder var landsbyen Bylderup-Bov og omliggende mindre landsbyer i Sønderjylland (i det følgende: Bylderup), og bydelen Vollsmose i Odense på Fyn (Danmarks tredjestørste by). Der blev indsamlet en lang række forskellige typer data fra begge steder (jf. fx Monka & Hovmark 2016: 81f.), herunder sociolingvistiske interview med alle elever, dvs. med hele populationen og ikke blot med udvalgte og forventet repræsentative informanter. I Sønderjylland blev der oven i købet lavet dobbeltinterview, et med en standardtalende og et med en dialekttalende interviewer. Dette materiale giver mulighed for at lave undersøgelser af mere kvantitativ karakter, ikke i streng statistisk forstand, men i den forstand at hele populationen har været genstand for den samme type indsamling under lignende betingelser, og dermed også kan gøres til genstand for en analyse der ser på den samlede population og eventuelle mønsterdannelser heri. De to populationers brug af (ikke)standardtræk i interviewene, og derved mønstre i den sproglige praksis i denne kommunikationssituation, er fx blevet beskrevet, Bylderup-populationen af Monka & Hovmark (2016) og Vollsmose-populationen af Skovse (2018: 140–163).

Jeg vil i denne artikel altså forsøge at beskrive forestillingerne om fremtidig uddannelse, bosted m.v. (fremtidstemporalitet) i hele populationen, sådan som disse kommer til udtryk i de indsamlede interview, relatere disse forestillinger til informanternes brug af dialekt/standard (jf. Monka & Hovmark 2016) og herudfra indkredse mønsterdannelser i denne relation, i form af overindividuelle positioner i populationen. Og jeg vil i det følgende argumentere for tilstedeværelsen af i hvert fald fire karakteristiske positioner: 1) de lokalt orienterede (dialekt), 2) de regionalt orienterede (standard), 3) de overlokalt orienterede – teknisk videregående uddannelse (dialekt) og 4) de overlokalt orienterede – akademisk videregående uddannelse (dialekt og standard – kodeskiftere). Hertil kommer en restgruppe af informanter som ikke på det foreliggende datagrundlag har kunnet indplaceres entydigt i en af de andre grupper, men som heller ikke indbyrdes synes at have en samlet, egen profil.

Artiklens undersøgelse er imidlertid også metodemæssigt eksplorativ i sin karakter, i og med at den arbejder med subjektive forestillingsdata og med en samlet population. Artiklen vil derfor ikke kun forsøge at bidrage med ny indsigt i det indholdsmæssige spørgsmål om fremtidstemporalitet og sprogbrug i det konkrete tilfælde, men også interessere sig for analysemetodens anvendelighed og perspektiver på et mere generelt plan. Beskrivelsen af de enkelte positioner i den konkrete 9. klasse vil således – også af pladshensyn – være forholdsvis kort, især hvad angår position 1 og 2. Til gengæld rummer artiklen to korte, supplerende analyseeksempler hvor data om enkeltinformanter og supplerende oplysninger om deres netværksmæssige relationer i populationen inddrages (afsnit 6 og 7). Disse analyser tjener ikke kun til at nuancere beskrivelserne af de overindividuelle positioner, men har også til formål at belyse den valgte analysemetodes begrænsninger og muligheder.

Som det vil fremgå, kan det enkelte individ i en position være mere eller mindre prototypisk. De supplerende analyser peger på at det kan blive relevant eller nødvendigt at se på forhold vedrørende det enkelte individ for at kunne forklare en variation i forhold til den overindividuelle positions prototypiske træk. Samtidig viser de supplerende analyser også hvordan den forudgående fremskrivning af den

² LaPUR-projektet blev finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation som herved takkes hjerteligt.

overindividuelle position giver bedre mulighed for præcist at beskrive og vurdere i hvor høj grad og på hvilke punkter det enkelte individ kan siges at være prototypisk for en given position. Endelig argumenteres der for at variabelen netværk bør inddrages i videre undersøgelser.

Artiklen indledes med en kort beskrivelse af tidligere forskning (afsnit 2), teori og begreber (afsnit 3) og data og metode (afsnit 4). Herefter følger en præsentation af de fire fremanalyserede positioner og deres profiler – samt en omtale af restgruppen (afsnit 5). Artiklen fortsætter med de supplerende analyseeksempler af det individuelle niveau og af behovet for i videre undersøgelser også at inddrage netværksrelationer (afsnit 6 og 7), og afsluttes med en diskussion og perspektivering (afsnit 8).

2. Tidligere undersøgelser

Sammenhængen mellem socio-geografisk orientering og brug af dialekt/standard ses allerede i Labovs klassiske undersøgelse af sproget på Martha's Vineyard (jf. Skovse 2018: 44). Og behovet for at inddrage og nærmere indkredse en subjektiv variabel i form af en mental indstilling, motivation, holdning, socio-geografisk (fremtids)orientering e.l. (i tilgift til de klassiske, objektive variable: køn, alder, familie e.l., jf. fx Skjekkeland 2009: 155–161) for at kunne forklare sprogbrugernes variationelle praksis ses også i nordisk sammenhæng. Af pladsmæssige hensyn vil gennemgangen i det følgende fokusere på nogle få, men til gengæld omfattende undersøgelser der hver for sig repræsenterer forskellige måder at definere en sådan subjektiv variabel på, med afsæt i et datamateriale der ligger tæt op ad det foreliggende (“unge på tærsklen til voksenlivet”). Beskrivelsen vil danne udgangspunkt for efterfølgende diskussion og perspektivering (jf. især afsnit 8).

I sin beskrivelse af 41 14–16-åriges sprog i Kvinesdal kommune i det sydlige Norge arbejder Skjekkeland (2001, 2009) med to “personlegdomstypar”: “homo domesticus” og “homo dynamicus”, der sættes i relation til sprogbrugernes forholdsmæssige brug af dialekt eller standardtræk (jf. fx 2009: 144–154). Skjekkeland har formuleret de to begreber med udgangspunkt i og inspiration fra Thun (1996) via Radtke (1997, jf. 2000), der taler om to typer af dialektale, sproglige variationsmønstre (“diatopical variation”): “topostatic variation” og “typodynamic variation”, der afspejler om sprogbrugerne har flyttet meget rundt eller ej (“topo-”). Udviklingen af de to analytiske modeller er i høj grad et opgør med en opfattelse af det traditionelle dialektale sprogsamfund som statisk, variationsløst og reduktionistisk, symboliseret ved den tidlige dialektologis atlasser.³ Hvor begreberne hos Thun og Radtke angiver to typer af sproglig praksis – med en implicit og objektiv, forklarende faktor (topos og migration), rykker Skjekkeland begreber fokus over mod det forklarende, og her subjektive element, nemlig tilstedeværelsen af to “personlegdomstypar” – med hver sin typiske sproglige praksis (jf. fx Skjekkeland 2001: 35f.). I sin definition af begreberne anerkender Skjekkeland at personlighed også vil være formet af de sociale omgivelser, men hovedvægten synes at ligge på personligheden som noget i det enkelte individ iboende, en eventuel genetisk disponeret, individualpsykologisk impuls til at være enten “udadvendt-forandringsorienteret” eller “trygheds-og-hjemmeorienteret” (jf. fx Skjekkeland 2009: 57 og 65) – og gennemgangen af tidligere, især nordiske undersøgelser der på mere eller mindre systematisk vis inddrager en form for personlig, mental indstilling som forklarende faktor tenderer også mod at fremhæve eksempler der kan tolkes i den retning (Skjekkeland 2009: 57–62).

Også Hårstad (2010) har beskæftiget sig med mentale forestillinger som en vigtig forklaringsfaktor for at forstå fx unges valg af dialekt eller standard i sin beskrivelse af ca. 40 16–18-åriges sprogbrug i Trondheim (2010: 16, 126ff.). Et helt centralt udgangspunkt for Hårstad er at der findes en intentionalitet, dvs. motivationer og agency (dog ikke nødvendigvis bevidste) bag sprogudvikling og sprogbrug, fx i form af variation mellem dialekt og standard (2010: 64ff.). Det nævnes også at målsætningen er at identificere “motivasjoner” og “intensjoner” hos de unge (2010: 249). Men hvor drivkraften hos Skjekkeland (2009) primært synes at ligge i en iboende psykologisk disposition i individet, forankres sprogbrugernes målrettede drivkraft hos Hårstad (2010) i dynamikken i den socialt indeksikalske betydning som kan tilskrives sproglige varianter. Sprogbrugerne tiltrækkes af den værdi eller kapital som er forbundet med at orientere

3 Jf. “[...] no me parece justificada la reducción del parámetro diatópico al parámetro topostático” (Thun 1996: 210).

sig mod bestemte sociale felter, positioner og livsformer, og de konstruerer sig selv løbende i det sociale rum i forhold til andre i en komplementær vekslen mellem imitation og distinktion, fx gennem sproglig praksis. Hos Hårstad er det socialkonstruktivistiske altså i centrum, og dette afspejles naturligt i at de typer der arbejdes med som organiserende og orienterende princip og forklaringer bag forskellige sproglige valg, er livsstile. Med udgangspunkt i livsstilspedefinitioner i tidligere studier når Hårstad frem til at arbejde med seks, delvis overlappende typer i sit materiale, fx “de ordentlige” og “slaskene” (Hårstad 2010: 250–257). Denne overordnede, socialkonstruktivistiske tilgang til sproglig variation og samspillet mellem subjektive og objektive dimensioner ses også i Røyneholds (2005) undersøgelse af dialektnivellering og identitet blandt unge i Røros og Tynset kommuner – og i Akselbergs (1995) teoretiske pionerarbejde om talesprogsvariation i Voss kommune i Vestnorge. Alle trækker i lighed med undersøgelsen i denne artikel også på forskellig vis på Bourdieus begreber.

Endelig skal nævnes Skovse (2018) og begrebet fremtidstemporalitet (fremtidig orientering med hensyn til uddannelse, job og bosted) der som nævnt også indgår som et centralt begreb i den undersøgelse der fremlægges her. Skovse bekender sig overordnet set til den social-konstruktivistiske “tredje bølge” inden for sociolingvistikken, herunder det dialektiske forhold mellem mikro- og makroprocesser, indeksikalsk betydning (jf. Hårstad 2010), etnografisk metode m.m., men nævner også en ambition om at undersøge variationen i den objektive sproglige praksis og denne variations relation(er) til de konstruktivistiske forhandlinger hos sprogbrugerne (jf. Skovse 2018: 15–18). Denne artikels analyser lægger sig i princippet i samme spor. Skovses beskrivelse af begrebet fremtidstemporalitet og dets teoretiske eller ontologiske status nævner kortfattet at det både har et psykologisk og et praksisaspekt, og at det “involverer *sense of place*” (2018: 26).

3. Teori og begreber

Med henblik på at kunne give en metodisk systematisk beskrivelse af typiske dynamikker og mønsterdannelser vedrørende fremtidstemporalitet og sprogbrug i den undersøgte population i denne artikel, trækkes der på begreberne position og positionering fra Bourdieus teori om sociale felter (jf. fx Bourdieu 1997: 57–78). Positionerne forstås som orienteringspunkter karakteriseret af et bestemt mønster eller en bestemt konfiguration af de elementer der er konstituerende for og står på spil i de unges håndtering og konstruktion af fremtidstemporalitet (‘land/by’, ‘uddannelsestype – praktisk, mellemlang, videregående’ m.fl., jf. beskrivelser og analyser i afsnit 5). Positionerne eksisterer uafhængigt af de enkelte individer (jf. Bourdieu & Wacquant 1992: 96f.; jf. fx også Hårstad 2010: 249ff.), som etablerede og genkendelige mulighedstyper, i dette tilfælde med hensyn til valg af uddannelse/job og fremtidigt levested, og som resultatet af det positioneringsarbejde som eleverne løbende foretager, internt i forhold til hinanden.

Et konstituerende træk ved Bourdieus felter (og positioneringsarbejderne i dem) er at de altid (kun) er relativt autonome. Dette er særlig relevant at være opmærksom på i dette tilfælde. Hele diskursen omkring fremtidstemporalitet er i høj grad defineret og rammesat af andre og stærke sociale felter, nemlig familien/forældrene og skolen (dvs. i sidste instans staten, jf. fx vejledningssamtaler og skolelærers fysiske eller virtuelle tilstedeværelse). At det er nødvendigt at være opmærksom på disse sociale felter vil fx fremgå af analyseeksemplet i afsnit 6. Samtidig foregår der inden for den formelle ramme, ‘(en) 9. klasse’ (i Bylderup), en række livsstilsaktiviteter (fx ‘at gå til fodbold’) og holdningsdannelser (til ‘natur’, ‘landsby/storby’, jf. afsnit 5) som er knyttet til de unges interne gruppedynamikker og -praksisser (jf. også beskrivelser hos Skovse (fx 2018: 226ff.) af de unges eget positioneringsarbejde med udgangspunkt i mere stereotype forestillinger). Disse forhandlinger og positioneringer indgår som centrale dele af spillet omkring fremtidstemporalitet og sprogbrug, og er konstituerende for de positioner med tilhørende typiske praksisser, som former sig og kan registreres i populationen i de foreliggende data med udgangspunkt i de valgte variable.

Denne artikel ser overordnet fremtidstemporalitet som en del af den enkelte sprogbrugers habitus (dvs. i en populær og forenklet fremstilling deres kropsligt indlejrede og historisk instituerede sociale dispositioner, jf. Bourdieu 1997), og som noget der løbende konstrueres i et dynamisk samspil mellem denne habitus og de felter som den enkelte har været eller kommer i berøring med. Føromtalt “*sense of place*” (jf. afsnit 2 og fx Monka 2013: 28ff.) forstås dermed snarere som en del af habitus og den praktiske

sans (jf. fx Bourdieu 1980) der orienterer den enkelte sociale agents – og sprogbrugers – ageren i de sociale felter, end som et selvstændigt begreb eller praksisorienterende faktor. Der forudsættes som hos Hårstad (2010) også at være en sproglig og social intentionalitet hos sprogbrugerne. Endelig lægges der som nævnt vægt på – i sidste instans – ikke kun at undersøge “lokalt-situeret betydningstilskrivning” (i 9. klassen forstået som et socialt felt), men også at interessere sig for sammenhænge mellem på den ene side de lokale sproglige og orienteringsmæssige positioneringer og på den anden side større makro-sociale diskurser og institutioner/felter.

4. Data og metode

4.1 Undersøgelsens data

Undersøgelsens data består som nævnt af de dobbeltinterview der blevet foretaget med alle 28 elever. Begge interview blev inddraget for alle informanter. Der er tale om typiske, semistrukturerede sociolingvistiske interview. Hvert enkelt interview varede ca. 20–30 minutter. Interviewguiden rummede seks hovedemner: Skolen/Klassen, Fritid, Ferie, Bylderup og omegn, Fremtid og Sprog, hver med en række eksempel- eller inspirationssætninger som sikrede at de centrale emner blev berørt i et eller andet omfang afhængig af hvordan samtalen spontant udviklede sig. Af relevante eksempelsætninger i denne sammenhæng kan nævnes: “Fortæl om Bylderup. Hvad er det for et sted? Hvad sker der i Bylderup? Hvad kan man lave? Er det et godt sted at bo?!” (Bylderup og omegn), og “Hvad med studier/uddannelse og arbejde – hvad har du tænkt på der? Hvad vil du gerne efter 9./10. klasse?, Hvor vil du gerne hen og læse det? Hvorfor? Hvad forestiller du dig, du laver om ti år? Hvor vil du helst bo henne? Hvorfor? Vil du tilbage til Bylderup? Hvis du ikke skal bo i Bylderup, hvor vil du så allerhelst bo henne? Hvor tænker du at du bor henne om ti år?” (Fremtid).

Umiddelbart inden dataindsamlingen gik i gang, havde klassen været på ekskursion i København. Denne oplevelse blev taget op i alle interview, som et centralt metodisk redskab for at fremkalde forestillinger om og holdninger til henholdsvis storby og landsby, med eksempelspørgsmål som “I har lige været på ekskursion. Prøv at fortælle lidt om det. Hvad lavede I? Hvad var det bedste ved turen? Hvad var det flotteste/grimmeste I så? Kunne du forestille dig at bo i København? Skal du snart tilbage?” (Skolen/Klassen).

Beskrivelsen af de sproglige profiler (dialekt/standard, herunder eventuelle kodeskiftere) hviler som nævnt på undersøgelsen i Monka & Hovmark (2016). Denne undersøgelse viste en høj og forholdsvis gennemført brug af segmentale dialektale træk hos en stor del af de unge, i det konkrete område således foranstillet bestemt artikel, personligt pronomen (*æ* for *jeg*), omlyd i visse stærke verbers præsensformer og modsvarigheder til gammeldansk *k* (og i mindre grad *p*). Brugen af denne type træk, typisk associeret med “traditionel” dialekt, i denne aldersgruppe er særlig for denne del af det nuværende danske sprogsamfund (jf. Monka 2020). Brugen af de traditionelle dialekttræk gav mulighed for ganske præcise bestemmelser af dialektgrad, ligesom der kunne afgrænses tydelige og konsekvente kodeskiftere i materialet, i form af vekslen mellem dialekt og standard med henholdsvis den dialekt- og standardtalende interviewer (jf. Monka & Hovmark 2016: 102ff.).

4.2 Metode

Interviewene blev analyseret for variablerne ‘oplevelse af ekskursionen’, ‘København som sted’, ‘landet/landsbyen som sted’ (positiv/negativ), ‘erfaringer med storbyer/udland’ (ja/nej) samt ‘fremtidstemporalitet’ (lokal/regional/overlokal). Hertil kommer variabelen ‘sproglig profil’ (dialekt/standard, hentet fra Monka & Hovmark 2016).

Ud fra tanken om at udforske populationens overindividuelle positioner i en første runde var det vigtigt at gøre gennemgangen af data og kategoriseringen af den enkelte informant (som fx positiv eller negativ) så anonym som mulig. Population og interviewdata blev således gennemgået alfabetisk efter informantkode: APS, CRC ... > ... TGP, TJO. Og for at holde eventuelle mønstre bundet til individuelle livshistorier og konkrete livsforløb på et minimum blev en sammenhængende læsning in extenso undgået, og især blev begyndelsen af interviewet med den standardtalende interviewer undgået – her var det nemlig

Forestillinger om storby og landsby – og valg af dialekt eller standard

aftalt at eleverne skulle opgive en række baggrundsvariable: fulde navn, fødselsår, bopæl, forældre o.l. I stedet blev der søgt på nøgleord som “Bylderup”, “København”, “ekskursion”, “ferie”, “bo” m.fl. (jf. interviewguiden).

Ud fra tanken om at fremanalysere typiske, overordnede positioner frem for mere detaljerede træk eller karakteristika knyttet til enkeltindivider anvendtes de meget simple kategoriseringer: positiv/negativ, ja/nej, dialekt/standard, samt en mellemkategori der blev anvendt hvor informanterne udtrykte sig både positivt og negativt undervejs, eller hvor deres udtryk ikke tydeligt kunne bestemmes som klart positivt eller negativt (eller tilsvarende, fx sproglige profiler der hverken var overvejende dialekt eller standard). I nogle få tilfælde rummede det enkelte interview ingen information om den pågældende variabel, først og fremmest fordi variabelen ikke var blevet berørt i de to interview (jf. indsamlingsmetodens konversationelle ramme og løse struktur). I disse tilfælde blev variabelen kategoriseret som ‘ikke-besvaret’.

Den enkelte informants forestillinger og holdninger i interviewene blev opsamlet i et regneark, og på baggrund heraf blev den endelige kategorisering foretaget. Efter at de endelige kategoriseringer var blevet indført, var det herefter muligt at sortere på de forskellige variable og afsøge materialet for mønsterdannelser. Det primære fokus lå dog på korrelationen mellem fremtidstemporalitet og sprogbrug, jf. den overordnede erkendelsesinteresse, og resultatet centrerer sig om denne korrelation. Men analysemetoden gav også mulighed for at bringe korrelationer med og mellem andre variable i spil, og som det vil fremgå, fremdrog analysen andre, nuancerende mønsterdannelser der kunne bestemmes som generelt karakteristiske for en position som helhed (jf. afsnit 5).

I det følgende gengives analyse og resultater mere specifikt på følgende måde:

0	1	2	3	4	5	6	7
DGC	M	uklar	POS		POS/NEG	YES	D/S

Figur 1: Eksempel på resultatet af analysen af informant DGC i populationen.

Kolonne 0 rummer informantkoden, og kolonne 1 angiver køn (M[ale] eller F[emale]). Kolonne 2 viser analysens forslag til kategorisering af informantens type med hensyn til fremtidstemporalitet, dvs. de fire positioner der beskrives i afsnit 5.1–5.4 samt restgruppen “uklar” (afsnit 5.5). Denne analyses regneark er med andre ord også sorteret efter denne type, ikke alfabetisk efter informantkoderne. I kolonne 3 anføres informantens oplevelse af ekskursionen til København (POS[itiv] eller NEG[ativ]), i kolonne 4 oplevelsen af København som sted (POS eller NEG), i kolonne 5 oplevelsen af det lokale (landsbyen) som sted (POS eller NEG) og i kolonne 6 erfaringer med København/storby/udland/“det fremmede” (YES eller NO). Endelig er informantens sproglige profil (på basis af Monka & Hovmark 2016) anført i kolonne 7 (D[ialekt] eller S[tandard]). POS og YES er markeret med grønt, og NEG og NO komplementært med rødt. Som nævnt blev det også relevant med en mellemkategori i kolonnerne 3–7 (POS/NEG, YES/NO, D/S), markeret med gråt. Og hvis en variabel i sjældne tilfælde slet ikke blev berørt i interviewmaterialet, blev det markeret med hvidt (BLANK, ‘ikke-besvaret’) i skemaet.

Generelt blev der anlagt et forsigtighedshensyn i forbindelse med kategoriseringerne. Kategoriseringerne af informanten DGC i Figur 1 kan tjene som eksempel og baserer sig på følgende fund i materialet: 3) ‘oplevelsen af ekskursionen til København’ – DGC spontant begejstret, hertil beskrivelser af sjove oplevelser > JA; 4) ‘oplevelsen af København som sted’ – beskrivelserne af København som sted blandet ind i eller identiske med beskrivelser af ekskursionen – der forekom ikke selvstændige udtryk for variabelen i materialet > BLANK af forsigtighedshensyn; 5) oplevelsen af det lokale (landsbyen) som sted – kun kort beskrivelse af manglende muligheder for at spille fodbold, og selvom ‘mangel’ er et typisk negativt karakteristikum i population, er materialet også tyndt > POS/NEG af forsigtighedshensyn; 6) erfaringer med København/storby/udland/“det fremmede” – talrige erfaringer fra ferier i Europa > POS. Og med hensyn til fremtidstemporalitet og sproglig profil: 2) der blev spurgt ind til erhvervspraktik i de to interview, men uheldigvis ikke til videre fremtid (uddannelse/sted) > UKLAR; 7) DGC var en af tre informanter der konsekvent anvendte dialekt med den dialekttalende interviewer og standard med den standardtalende interviewer > D/S, med det særlige forhold omkring kodeskift markeret med et gult D og et blåt S på den grå baggrund. Vi skal kort vende tilbage til DGC i afsnit 7.

Som det tydeligt fremgår, inddrager den enkelte kategorisering både eksplicit udtrykte holdninger og mikronarrativer (jf. Skovse 2018: 195–197 med henvisninger) der gengiver mere eller mindre spontane, subjektive oplevelser eller følelser (fx af København som et sted med “meget larm og mange mennesker”, jf. afsnit 5.1). Dette er en følge af datamaterialets form, det semistrukturerede interview hvor disse forskellige udtryk blander sig løbende, og hvor de faste punkter i interviewguiden bringes på bane i en løbende samtale og giver anledning til svar og input af forskellig type og længde (jf. fx Hårstad 2010: 120). I denne artikel anvendes ordet forestilling som overordnet term – samt ordet oplevelse ved de specifikke variable. Og generelt forstås forestillinger, her om steder og fremtid, som mentale konstruktioner som sociale agenter i et givet felt konstruerer i mødet med andre positioner og med den objektive og objektiverbare (“fysiske”) virkelighed, fx “naturen” (jf. Bourdieu 1993; jf. også afsnit 3).

5. De positionelle typer

I det følgende gives en karakteristik af de fire positioner i populationen samt afslutningsvis restgruppen. Det er vigtigt at holde fast i at der netop er tale om fremanalyserede typer, en slags weberske ideal- eller prototyper (jf. fx Hårstad 2010: 250). Det er med andre ord ikke sådan at alle medlemmer af en type eller position har nøjagtig samme profil – tværtimod vil man forvente en grad af elasticitet i forhold til det prototypiske niveau når man bevæger sig ned på det individuelle niveau, ligesom enkeltindivider der er blevet placeret uden for en type, godt kan have enkeltræk til fælles med typen (jf. afsnit 6). Der er heller ikke tale om en konkret netværksgruppe (selvom de enkelte medlemmer af positionen rent faktisk ofte vil indgå i samme netværk, jf. eksempel og diskussion i afsnit 7).

5.1 De lokale

	0	1	2	3	4	5	6	7
CRC	F	lokal			NEG	POS	NO	D
EBN	M	lokal		NEG	NEG	POS	NO	D
ISS	F	lokal		POS/NEG	NEG	POS	NO	D/S
MAG	M	lokal		POS	NEG	POS	NO	D
MML	M	lokal		POS/NEG	NEG	POS	NO	D
NIC	M	lokal		POS	POS/NEG	POS	YES	D
SAS	F	lokal		POS	NEG	POS	NO	D
STH	M	lokal		POS	NEG	POS	NO	D
TJO	M	lokal		POS/NEG	NEG	POS	NO	D

Figur 2: De lokale – resultater og mønstre.

De lokale er alle orienteret mod en praktisk/teknisk uddannelse eller sjældent en mellemlang uddannelse. Uddannelsen må af praktisk-strukturelle grunde tages i det regionale sønderjyske område, men positionen ønsker at vende tilbage til det lokale område eller dets umiddelbare nærhed. De lokale er den position hvor de analyserede variable står klarest, dvs. hvor der er størst intern overensstemmelse mellem de enkelte medlemmer af positionen: Oplevelsen af København er negativ, og oplevelsen af det lokale sted positiv – og positionen har ingen erfaringer med det fremmede (ferier afholdes ofte i nærområdet, fx på en campingplads). Det er også den eneste position hvor der ikke er en udelt positiv oplevelse af ekskursionen, altså af klassens fælles oplevelse, og det er her man finder den eneste decideret negative oplevelse: Det bedste ved ekskursionen var *æ tur hjem* (turen hjem) ... *fordi jeg kan ikke lide storbyer* (EBN). Den lokale position er næsten konsekvent dialekttalende (dvs. også med den standardtalende interviewer). Vi skal i afsnit 7 kort vende tilbage til det enkelte, let afvigende medlem af positionen (NIC).

Samtalerne omkring ekskursionen fremkalder ofte beskrivelser af København som et “fortravlet” sted med “for mange mennesker”: *alt! for stor ... du bor alt for tæt på hinanden og alt så* [dvs. sådan] *noget* (MML), *larm og så* [sådan] *noget ... mange biler ...* [folk] *var også stressede* (STH). Heroverfor fremstilles og fremstår den lokale landsby i dette datamateriale komplementært som et roligt sted hvor der er masser

Forestillinger om storby og landsby – og valg af dialekt eller standard

af natur, og ikke mindst “frihed” (fx MML), et træk der også dukker op i analyserne hos Skovse (2018: 77ff.).

5.2 De regionale

De regionale deler de lokales uddannelsesmæssige orientering. Men med hensyn til sted orienterer de sig alligevel væk fra den lokale landsby, hen imod den regionale by (købstad, fx Aabenraa). Det lokale, dvs. den rurale landsby og landet omkring, opleves anderledes negativt end hos de lokale, med “besværlige afstande” og en “mangel på muligheder” som nøgleord, jf. den tilsvarende, uafhængigt udførte analyse hos Skovse (2018: 207ff.). Ønsket om at lægge afstand til den lokale landsby og bevæge sig mod den større by og noget mere “moderne” giver sig også udtryk i sprogbrugen: Alle taler regional standard, og dette var resultatet af et nyligt skifte som i øvrigt flere gange blev omtalt af især de lokale drenge. Bemærkelsesværdigt er det også at alle undtagen en enkelt har erfaringer med det fremmede.

	0	1	2	3	4	5	6	7
APS	F	regional	POS	POS	POS	YES	S	
EIJ	F	regional	POS	POS	NEG	YES/NO	S	
LIB	F	regional	POS	POS	NEG	YES	S	
MBN	F	regional	POS	NEG	POS/NEG	YES	S	
MES	F	regional		NEG	POS/NEG	YES	S	
NCC	F	regional	POS	NEG	NEG	NO	D/S	

Figur 3: De regionale – resultater og mønstre.

Samtidig ses en tvetydighed i bruddet med det lokale: oplevelsen af det lokale er ikke fuldtone negativ, og oplevelsen af storbyen (København) er delt, med et udtalt behov hos halvdelen for at markere en tydelig grænse for orienteringen mod det bymæssige og det fremmede: *der er måske lidt kedelig her engang imellem (om landsbyen) ... den (købstaden Kolding) er ikke alt for stor – sådan en [stor by] som København det kan jeg ikke helt klare* (NCC).

5.3 De teknisk-overlokale

De to overlokale positioner er begge forholdsvis små, hvilket gør en generalisering mere sårbar. Jeg vil alligevel foreslå og argumentere for tilstedeværelsen af nogle særlige træk som positionerer de overlokale på en karakteristisk måde i populationen og i forhold til de lokale og regionale.

	0	1	2	3	4	5	6	7
JAG	M	overlokalt	POS	POS		YES/NO	D	
KEN	M	overlokalt	POS		NEG	NO	D	
MCP	M	overlokalt	POS	POS	NEG	NO	D	
PBO	M	overlokalt	POS	POS		YES/NO	S	

Figur 4: De teknisk-overlokale – resultater og mønstre.

De overlokale orienteret mod en teknisk videregående uddannelse (herefter de teknisk-overlokale) udmærker sig ved at have en positiv oplevelse af København, vel at mærke ikke kun ekskursionen, men også storbyen. Dette er en væsentlig forskel i forhold til både de lokale og regionale. Dataene antyder samtidig at oplevelsen af det lokale er negativ, men desværre mangler der oplysninger fra to af de fire informanter her. De orienterer sig med andre ord tilsyneladende væk fra det lokale. Denne type orientering kunne ved de regionale muligvis have en sammenhæng med erfaringer med det fremmede, men et tilsvarende mønster ses ikke her – erfaringerne her er sporadiske. De teknisk-overlokale følger heller ikke de regionales mønster med hensyn til sprog – positionen er dialekttalende, i lighed med de lokale (og den enlige standardtalende taler ikke standard som følge af et sprogskifte). Positionen opfører sig på flere

punkter atypisk, næsten “ulogisk”. Lad os i det følgende se lidt på to længere passager, en om Bylderup og en om storbyen København, og på baggrund heraf foreslå en logik som kan give positionen sammenhæng.⁴

- (1) XMM: hvordan ville du beskrive **Bylderup** som by sådan hvis du skulle # beskrive den for nogen udefra #
KEN: [sukker] # der er **ikke så meget at lave** i den # fyldt med **gamle mennesker** #
XMM: mm #
KEN: den er fin nok # sådan #
XMM: ja #
KEN: **jeg har ikke brug for at lave noget når man bare kan sidde og spille jo så det er ligemeget** #
XMM: ja # hv:is nu du helt selv kunne bestemme hvorhenne du øh # **gerne ville bo henne** hvor skulle det så være henne #
KEN: **det ved jeg sgu ikke** # det # det ved jeg ikke #
XMM: kunne du for eksempel forestille dig at bo i København nu har I lige været der på tur #
KEN: **øh det kunne jeg vel godt** #
XMM: mm #
KEN: **skulle man nok lige vænne sig til det men det # kunne man vel sagtens # hvis det var** #
XMM: ja # hvad var det du især ville skulle vænne dig til hvis du skulle flytte #
KEN: bare sådan at det er en større by hvis # man flytter til en # storby så # når man er vant til at bo i en lille by #
XMM: ja # øh # **kunne du forestille dig at blive boende her** #
KEN: **nej** #
- (2) XMM: hvordan synes du **København** var sådan som by hvad t- # hvad tænkte du om den # {hvordan} #
MCP: det var da fin nok # sådan # **jeg havde troet der var mange! mere flere mennesker** sådan men # dem ser du jo ikke # så meget af når vi! er der #
XMM: mm #
MCP: vi var der jo i æ hverdag jo #
XMM: ja # så I var mens folk var på arbejde og havde # havde andet at tage sig til
MCP: ja #
XMM: # øh # **var det en by du kunne forestille dig at bo i # hvis det var** #
MCP: **ja det kunne jeg sagtens** #
XMM: mm #
MCP: mm #
XMM: **hvis du selv måtte vælge hel frit hvor hvor du gerne ville bo henne hvor skulle det så være** #
MCP: **i Danmark eller hvad** #

4 Udskriften er hentet fra Sprogforandringscentrets korpus og gengiver udskriftkonventionerne her – der er altså ikke tale om en egentlig CA-udskrift: # angiver pause, : længde og ! tryk. Fremhævelser med fed og understregning er mine.

Forestillinger om storby og landsby – og valg af dialekt eller standard

- XMM: ja: det kunne være **hvor som helst** #
MCP: ja **Aarhus eller København tror jeg** #
XMM: mm #
MCP: gerne **studere** der #
XMM: ja # ved du hvad du gerne vil studere #
MCP: jeg vil gerne være *****ingeniør** #
XMM: okay # var det ikke D_T_U [Danmarks Tekniske Universitet nord for København] # faktisk eller kan man det i Aarhus også #
MCP: **ja: øh bare et universitet et sted tror jeg** #

I (1) beskriver KEN landsbyen som et sted med gamle mennesker og uden liv – inden der neutralt glattes ud (*den er fin nok # sådan*). Det bemærkelsesværdige er imidlertid at dette ikke modsvares af en tilsvarende positiv og tydelig forestilling om et andet, alternativt sted, fx (d)en større by, hvor begge informanter om få år vil skulle tage deres uddannelse. Dette står i modsætning til både den lokale og den regionale position som begge havde klare forestillinger om både landsbyen og dens modsætning (positiv eller negativ), og som også afslørede et indlejret beredskab inden for denne dikotomi i mødet med og samtalen om storbyen København. Forestillingen om et fremtidigt sted er uklar: *det ved jeg sgu ikke* (KEN, (1)), men ét er dog sikkert: Det skal ikke være i den lokale landsby. Beskrivelser af denne type har udløst kategoriseringen POS/NEG i analysen (alle fire informanter), altså en slags hverken/eller. Jeg vil her imidlertid foreslå en tolkning hvor dette hverken/eller ikke er neutralt, men derimod afslører et væsentligt, egentligt konstituerende træk i positionens fremtidstemporalitet, nemlig at dimensionen 'sted' er sekundær, nærmest uvæsentlig i forhold til dimensionen 'uddannelse/job'.

MCP (2) har en meget præcis idé om *hvad* han gerne vil være og lave i fremtiden (en højt specialiseret ingeniøruddannelse), men samtidig har han en temmelig upræcis idé om *hvor* denne uddannelse kan eller skal tages i Danmark: *øh bare et universitet et sted tror jeg*. Det åbne spørgsmål om det fremtidige sted besvares tilsvarende uklart hos både KEN og MCP: *det ved jeg sgu ikke* (KEN, (1)), *det kunne være hvor som helst* (MCP, (2)). Ingen af dem har tilsyneladende gjort sig store tanker overhovedet om det fremtidige sted. MCP nævner både Århus og København, men tilføjer: *tror jeg*. I den teknisk-overlokale position fremstår stedet som en kulisser man kan tilpasse sig til om nødvendigt. At dette vil kunne kræve tilvænning, synes at være et acceptabelt vilkår: *skulle man nok lige vænne sig til det men det # kunne man vel sagtens # hvis det var* (KEN, (1)); og MCP føler sig ikke skræmt af København, her kunne han *sagtens* bo (2). Noget tilsvarende kan antages at gælde for sprogbrugen. I den aktuelle kontekst taler medlemmerne af positionen det sprog de har med sig hjemmefra, og som også er almindeligt i skolens ramme (som påvist i etnografiske data fra Bylderup). I forlængelse af informanternes positive beskrivelse af eventuel tilvænning til et nyt sted, kan man hypotetisk forestille sig at de også vil være indstillede på at justere deres sprogbrug i en ny kontekst, ud fra den betragtning at også sproget er sekundært i forhold til det man gerne vil lave og de kommunikative betingelser som denne kontekst muligvis måtte bringe med sig. Det der ud fra de foreliggende data synes at betyde noget for de teknisk-overlokale, både nu og i fremtiden, er *hvad* man skal lave, hvorimod det synes mindre væsentligt eller ligefrem irrelevant *hvor* dette *hvad* skal foregå.

5.4 De akademisk-overlokale

De overlokale orienteret mod en akademisk videregående uddannelse (herefter de akademisk-overlokale) udmærker sig også ved at have en positiv oplevelse af København, ekskursionen såvel som selve byen/stedet. Men i modsætning til de teknisk-overlokale har de også positive forestillinger om landsbyen der fx fremhæves for sin smukke natur (TGP, (3); jf. de lokale) og for det sociale sammenhold (MSF, (4)).

	0	1	2	3	4	5	6	7
LDC	M		overlokalA	POS	POS	NEG	YES/NO	D/S
MSF	M		overlokalA	POS	POS	POS	YES	D/S
TGP	F		overlokalA	POS	POS	POS	YES	S

Figur 5: De akademisk-overlokale – resultater og mønstre.

- (3) TGP: **jeg har ikke helt besluttet om jeg vil til udlandet** elle:r # ej # men øh # øh # altså **jeg elsker!** også at der er den her **dejlige ro og naturen** og det for vi bor vi bor lige ud til sådan en skov og det # og sådan **men # samtidig kan jeg også godt lide hvor det er man # ikke sådan skal tage en bus bare lige for at komme på café med nogle veninder og #**
- (4) MSF: # ja # jeg kan godt lide sådan folk og # hvordan # de opfører sig sådan samfundet # det er jo en **hyggelig** og # alle # **alle kender hinanden** # o:g # ja alle er **flinke mod hinanden** det er ikke sådan at # der er nogle der bliver holdt udenfor
- XHK: # mm
- MSF: # ja o:g # der er **sådan mange muligheder # i forhold til størrelsen af byen** # til de unge # altså med sport og # ungdomsklub og så noget # så
- XHK: # er det godt nok eller #
- MSF: # **det er godt nok ja> # ja # i forhold til at # Bylderup er sådan en lille by** #
- MSF: ja men altså jeg kan godt lide København # **rigtig godt lide København** # og # altså bare # det er en rigtig fin by

Den akademisk-overlokale position kan altså beskrives som en positiv både-og-position. Forslaget i denne artikels analyse er at dette positive både-og afspejler at positionens medlemmer allerede har taget skridtet væk fra det lokale sted. Netop fordi det lokale sted allerede er blevet forladt og egentlig ikke spiller nogen rolle i det fremtidsperspektiv som anlægges, står det heller ikke længere på spil i en lokal-regional kontekst, og det kan derfor omkostningsfrit omskibes til en resurse med positive kvaliteter. Der er imidlertid tale om en midlertidig resurse, ikke et sted hvor man ønsker at bo permanent – i (3) minder TGP om et af de negative træk ved det lokale sted som blivende opholdssted, nemlig de lange afstande, noget som netop står centralt i den regionale position og dennes brud med det lokale (jf. også Skovse 2018: 207–209).

Nøgleord for den akademisk-overlokale position kan være overskud og distance. I (4) giver MSF en overordentlig positiv beskrivelse af den lokale landsby. Beskrivelsen er imidlertid også præget af en positionel og analytisk distance – MSF betragter den konkrete landsby udefra og analyserer den som en type (*i forhold til størrelsen af byen, i forhold til at Bylderup er sådan en lille by*). Tilsvarende gør sig gældende for TGP der roser det lokale for sin næsten romantiske ro og natur, men set udefra, for hendes egen position er et sted langt borte, hvor det der står på spil, er det helt anderledes spørgsmål om hun skal endnu længere væk end storbyen, nemlig *til udlandet*.

Sprogligt har positionen også bevæget sig væk. TGP kommer fra en dialekttalende familiebaggrund i flere generationer, men har taget skridtet fuldt ud og er skiftet helt over til standard. De to øvrige i positionen praktiserer en anden strategi – de er nemlig kodeskiftere og taler standard med den standardtalende interviewer og dialekt med den dialekttalende. Denne strategi kan også siges at afspejle en form for overskud – den sproglige praksis er i stand til at tilpasse sig de sproglige kontekster, herunder at høste de gevinster der kan ligge i at vælge samme kode som samtalepartneren, også når denne taler dialekt.

Det at have et overskudslignende perspektiv harmonerer også med at have erfaringer med det fremmede. Den tredje i positionen, LDC, har imidlertid ikke større erfaringer med det fremmede, og hans oplevelse af det lokale er også mere negativ. Ud fra analysens overordnede logik kan LDC altså beskrives som mindre prototypisk. Vi skal se lidt nærmere på LDC i afsnit 6.

5.5 De uklare – eller restgruppen

Restgruppen består af de informanter som ikke tydeligt har kunnet placeres i en af de øvrige, fire positioner. Det kan dog skyldes flere ting. Data kan have været for utilstrækkelige, især med hensyn til fremtidsorientering (jf. afsnit 4.2). Men der kan også være tale om individer som ligger på grænsen til en position, jf. at hele analysen hviler på antagelsen om at positioner er overindividuelle og prototypiske – ligesom der kan være mindre typiske medlemmer af en position (jf. afsnit 6), kan der også være kandidater til en position i restgruppen (jf. afsnit 7). Endelig kan der være tale om individer som rent faktisk står alene og er atypiske i forhold til de etablerede positioner. En af de dialekttalende informanter (KHE), som kunne forventes at falde i gruppe med den lokale position, havde fx et markant anderledes uddannelsesmål (skibstekniker) som under alle omstændigheder indebar en anden fremtidshorisont både med hensyn til uddannelsessted og arbejdssted. En anden informant (SWA) var i både forestillinger og sprogbrug ganske enkelt uklar – jf. fx den restgruppe på 4 informanter som Skjekkeland (2001: 37) er nødt til at anbringe i en særlig “midtimellem”-gruppe fordi de ved gennemlæsningen af de indsamlede interviewdata fremstår for uklare til at kunne kategoriseres entydigt som én af de to definerede personlighedstyper. I og med at hele populationen undersøges her, vil den også omfatte meget uklare eller atypiske informanter – en informanttype som typisk er blevet sorteret fra i en indledende fase i den type populationsetablering som ses hos fx Røyneland (2005) (jf. også Hårstad (2010: 250) om håndteringen af “in-betweens”).

	0	1	2	3	4	5	6	7
DGC	M	uklar	POS			POS/NEG	YES	D/S
JWA	M	uklar	POS/NEG		POS/NEG	POS	NO	D
KHE	M	uklar	POS		POS/NEG	POS/NEG	NO	D
LMB	F	uklar	POS		NEG	POS	YES/NO	D/S
MKF	M	uklar	POS		POS/NEG	POS	YES/NO	S
SWR	F	uklar	POS/NEG		POS/NEG	POS	NO	D/S

Figur 6: De “uklare” – eller restgruppen.

Restgruppen er altså af flere grunde ikke en samlet gruppe, med fælles træk. Det er dog påfaldende at så mange af kategoriseringerne er grå, dvs. mindre tydelige eller midt imellem. Det kunne eventuelt afspejle at et individ der står alene, også står alene fordi det har sværere ved at tilslutte sig (i praksis) eller føle sig (forbevidst) som tilhørende en af de øvrige, mere etablerede positioner. Dette peger indirekte på netværkets betydning. Vi skal vende tilbage til netværket som faktor i afsnit 7.

6. Individuel fremtidskonstruktion og sociale mulighedsrum

LDC hører indiskutabelt til de akademisk-overlokale med hensyn til fremtidstemporalitet – han ønsker at gå ind i erhvervslivet og vil uddanne sig på en handelshøjskole. Hans profil er imidlertid mindre typisk end de to øvrige medlemmer af positionen (jf. afsnit 5.4). I dette afsnit skal vi derfor se lidt nærmere på det specifikke sociale mulighedsrum der danner ramme om LDC’s konstruktion af fremtiden. Vi begynder dermed at bevæge os væk fra det generaliserede positionsniveau og ind i sociale dynamikker der i højere grad er knyttet til det enkelte individ.

Bylderup og de tilgrænsende landsbyer udmærker sig i en dansk sammenhæng ved at have en påfaldende høj andel af dialekttalende, også i den undersøgte unge population (jf. Monka & Hovmark 2016). Der er typisk tale om familier der har holdt fast i dialekten og videreført en dialektal sproglig arv og praksis (jf. Monka 2020), en stabilitet der også ses i det sociale rum, fx familiemønstre (kernefamilier) og forældrenes arbejdstyper (landbrug, håndværk, handel, plejesektor, jf. Skovse 2018: 93). LaPUR-projektets undersøgelser viser imidlertid et opbrud i denne tilsyneladende homogenitet. Dette opbrud afspejles i de sproglige valg som de unge selv tager, jf. fx de regionale (afsnit 5.2) – de unges egne sproglige praksisser og valg bevæger sig i forskellige retninger. Men undersøgelsen afslører også betydelige forskelle i de enkelte familiers orienteringer, praksisser og værdier, dvs. i den primære sociale ramme som de unge er en daglig del af og præges af. De unges valg af sprog og deres konstruktion af en fremtidstemporalitet bliver

med andre ord ikke kun til som et resultat af forhandlinger og positioneringer i klassepopulationens interne dynamikker, men påvirkes også forskelligt af forskellige spil i de enkelte familiers mikrofelter. Vi skal i det følgende kort se på nogle centrale dynamikker i LDC's familie.

LDC har langt mindre erfaring med det fremmede end MSF og TGP i den akademisk-overlokale position. Dette viser sig at kunne hænge sammen med eksplicit markerede værdier og praksisser i LDC's familie: **min far har sagt at øh # før vi tager til udlandet så vil han øh # sørge for at vi har set hele Danmark**. I modsætning til andre familier som gerne rejser (udenlands, fx DGC, jf. afsnit 7), anlægges altså et konservativt syn på det fremmede, og der markeres indirekte et ideal om at det er bedst at holde sig til det kendte og lokale. Inden for en sådan ramme kan det være sværere at foretage det brud som en fremtidstemporalitet orienteret mod videregående uddannelse og eventuelt også job i en større by, muligvis langt fra den lokale landsby, indebærer. Når man ser på LDC's beskrivelser af det fremtidige sted og København, og af den lokale landsby, falder de da også helt i tråd, næsten på ordniveau, med de beskrivelser der ses i den lokale position (og i den teknisk-overlokale position).

- (5) LDC: altså der der var **virkelig mange mennesker** [i København] og det der og man skal **vænne sig til** med de busser og S_toge over det hele og det der # **men # altså jeg kunne godt bo der # det kunne jeg sagtens** # men jeg sk- jeg skulle selvfølgelig nok lige vænne mig til at der er så mange mennesker omkring mig sådan

LDC: der er **jo ikke så meget at lave** i landsbyen

Det er indlysende at LDC i en sådan kontekst har et større arbejde at gøre hvad angår den individuelle konstruktion af den ønskede fremtidstemporalitet end MSF og TGP. For LDC kommer fremtidstemporaliteten i langt højere grad til at indebære et brud, vel at mærke ikke kun et brud med det lokale, men også med familien og dennes værdier (jf. Bourdieu 1993: 163). Og man kan argumentere for at det overskud og det perspektiv som de to andre i den akademisk-overlokale position kan mønstre, er LDC ikke nået frem til endnu. Samtidig kan man sige at netop LDC, i kraft af sine "afvigelser", minder om og peger på det dynamiske i en position – en position er ikke mere statisk end at den hele tiden er et produkt af den praksis (strategier og valg) som de enkelte sociale agenter løbende når frem til, og som er med til at definere de til enhver tid gældende grænser (jf. Bourdieu 1997: 68).

7. Netværkets betydning

Den analyse der fremlægges i denne artikel, medtager ikke netværksrelationer som variabel. Som analysen skred frem, viste det sig imidlertid at denne variabel kan spille en vigtig rolle for dannelsen og opretholdelsen af positioner i feltet samt for beskrivelsen og forståelsen af dem. Dels kan netværksrelationer muligvis forklare en række af de "afvigelser" der gør sig gældende for de mindre prototypiske medlemmer af en position, dels tyder meget på at netværksrelationerne generelt er et vigtigt bindeled mellem fremtidstemporalitet og sproglig praksis (hvilket for så vidt heller ikke er overraskende).

I Figur 7 ses en oversigt over den samlede population, med de fire fremanalyserede positioner og restgruppen øverst. Som det er fremgået, er der – som forventet – en vis elasticitet i de enkelte positioners karakteristiske farvemønstre og dermed prægnante træk, men inden for den enkelte position er der også enkelte medlemmer som synes at skille sig ud (og som kunne siges at være på grænsen til at falde ud af gruppen). Det gælder fx NIC i den lokale position. NIC indgår imidlertid i en netværksrelation som måske kunne give en forklaring. NIC har længe været i et kæresteforhold med NCC i den regionale position, som også afviger en del fra den regionale prototype. Kan diskurser, udvekslingen af forestillinger og holdninger, inden for dette minimale netværk ligge til grund for dannelsen af værditilskrivninger og orienteringsstrategier som afviger fra det prototypiske i henholdsvis den lokale og den regionale position? Ræsonnementer af denne art og på dette grundlag er naturligvis utilstrækkelige – iagttagelsen af det netværksmæssige forhold kan i et sådant tilfælde højst give grundlag for dannelsen af en hypotese og bruges som afsæt for at gå ind i en egentlig kvalitativ undersøgelse der ville kræve andre og nye data. Netværkets betydning kan imidlertid dokumenteres mere præcist i et andet tilfælde, alene ud fra det foreliggende datamateriale.

Forestillinger om storby og landsby – og valg af dialekt eller standard

	0	1	2	3	4	5	6	7
DGC	M	uklar	POS			POS/NEG	YES	/S
JWA	M	uklar	POS/NEG	POS/NEG	POS	NO	NO	D
KHE	M	uklar	POS	POS/NEG	POS/NEG	POS/NEG	NO	D
LMB	F	uklar	POS	NEG	POS	YES/NO	YES/NO	D/S
MKF	M	uklar	POS	POS/NEG	POS	POS	YES/NO	S
SWR	F	uklar	POS/NEG	POS/NEG	POS	NO	NO	D/S
LDC	M	overlokalA	POS	POS	NEG	YES/NO	YES/NO	/S
MSF	M	overlokalA	POS	POS	POS	POS	YES	/S
TGP	F	overlokalA	POS	POS	POS	POS	YES	S
JAG	M	overlokalT	POS	POS			YES/NO	D
KEN	M	overlokalT	POS		NEG	YES/NO	YES/NO	D
MCP	M	overlokalT	POS	POS	NEG	YES/NO	YES/NO	D
PBO	M	overlokalT	POS	POS			YES/NO	S
CRG	F	lokal		NEG	POS	NO	NO	D
EBN	M	lokal	NEG	NEG	POS	NO	NO	D
ISS	F	lokal	POS/NEG	NEG	POS	NO	NO	/S
MAG	M	lokal	POS	NEG	POS	NO	NO	D
MML	M	lokal	POS/NEG	NEG	POS	NO	NO	D
NIC	M	lokal	POS	POS/NEG	POS	YES	YES	D
SAS	F	lokal	POS	NEG	POS	NO	NO	D
STH	M	lokal	POS	NEG	POS	NO	NO	D
TJO	M	lokal	POS/NEG	NEG	POS	NO	NO	D
APS	F	regional	POS	POS	POS	YES	YES	S
EIJ	F	regional	POS	POS	NEG	YES/NO	YES/NO	S
LIB	F	regional	POS	POS	NEG	YES	YES	S
MBN	F	regional	POS	NEG	POS/NEG	YES	YES	S
MES	F	regional		NEG	POS/NEG	YES	YES	S
NCC	F	regional	POS	NEG	NEG	NO	NO	/S

-spiller fodbold sammen (Tønder)
 -deler værelse på ekskursionen
 -kører IKKE knallert
 -tilhører ikke computerspilsgruppen
 > 'det at rejse væk'
 > sprog: kodeskifter (jf. Tønder)

-NIC og NCC = etableret kærestepar

Figur 7: Netværk som variabel – eksempler og muligt forklaringspotentiale.

Vi har set hvordan DGC måtte placeres i restgruppen som følge af utilstrækkelige data om især fremtidstemporalitet (jf. afsnit 4.2). Hvis man inddrager netværk som variabel, er der imidlertid ikke tvivl om at DGC er i gruppe med LDC og MSF – der begge er placeret i den akademisk-overlokale position. De tre drenge spiller fodbold sammen, ikke i den lokale landsby, men mere ambitiøst i købstaden Tønder. De delte også værelse på ekskursionen til København. Alle tre positionerer sig også til både de lokale drenge (de kører *ikke* knallert) og de teknisk-overlokale (de spiller *ikke* computerspil). Endelig er de tre drenge fælles om at være kodeskiftere. Netværksdata dokumenterer således at DGC er tæt knyttet til den position hvor fx det at rejse væk er etableret som en naturlig fremtidstemporalitet. På foreliggende datagrundlag er det principielt ikke muligt at konkludere at DGC “i virkeligheden” tilhører denne position, men inddragelsen af netværksdata peger på en tæt sammenhæng mellem netværk og fremtidstemporalitet. Der er tilsvarende også aktivitets- og netværksmæssige fællestræk i fx den lokale position (knallertkørsel blandt drengene) og den teknisk-overlokale position (computerspil) (jf. Skovse 2018).

8. Diskussion og perspektiver

8.1 Fremtidsorientering – begreb og metode

Jeg har i denne artikel forsøgt at indkredse hvordan relationen mellem fremtidstemporalitet (uddannelses- og stedsorientering) og sprogbrug (dialekt/standard) udspiller sig i en population af 28 15-årige elever i landsbyen Bylderup i Sønderjylland. I og med at der var et omfattende interviewmateriale til rådighed for alle informanter i en faktisk population, var der mulighed for at undersøge spørgsmålet om fremtidstemporalitet og sprogbrug i populationen som helhed og afdække generelle mønstre her, en fremgangsmåde der – så vidt vides – ikke tidligere er blevet benyttet. Den eksplorative metode der blev anvendt i undersøgelsen af forestillingerne om fremtidstemporalitet i interviewene og den deraf følgende opstilling af fire karakteristiske, overindividuelle positioner i populationen, er heller ikke set før, selvom metoden har visse træk til fælles med fremskrivningen af typer hos fx Skjækkeland (2009) eller Hårstad (2010). Det er derfor relevant at diskutere selve metodens fordele og ulemper i sociolingvistisk sammenhæng.

Det er karakteristisk at de populationer som ligger til grund for typer, analyser og resultater hos Skjækkeland (2009), Hårstad (2010) og Røyneland (2005), består af udvalgte informanter blandt (d)en

større, fuld(e) population på det pågældende sted eller område. Som en naturlig følge heraf rummer undersøgelserne omfattende og omhyggelige overvejelser over repræsentativitet: Hvordan udvælgelsen er foregået, ud fra hvilke kriterier, osv. (jf. fx Røyneland 2005: 203–205 og Hårstad 2010: 111ff.). Både Skjekkeland (2009: 110f.), Røyneland (2005: 200f.) og Hårstad (2010: 126ff.) har fx anvendt spørgeskemaer blandt en større population sideløbende med indledende etnografisk observation e.l., ikke kun for at indkredse bestemte informanter der opfylder visse objektive betingelser (fx bofasthed, forældrebaggrund), men også for at finde frem til informanter med en vis interesse og forståelse for hele undersøgelsens problematik (jf. fx Røyneland 2005: 201) og i en vis grad også eksplorativt – i lighed med etnografisk observation – for at få en fornemmelse af hvad der står på spil i den pågældende population (i forhold til egen fornemmelse og/eller tidligere forskningsresultater) (Hårstad 2010: 126ff.). Udfordringen ved denne fremgangsmåde ligger som sagt i i hvor høj grad fastlæggelsen af betydningsbærende træk og typer, og udvælgelsen af informanter til undersøgelsespopulationen, vil være bestemt af en grad af skønmæssig fornemmelse fra forskerens side (jf. fx det meget generelt formulerede ønske om at “favne bredt når det gjaldt både fritidsinteresser, familiebaggrund og karriereplaner” hos Hårstad (2010: 126)). Problematikken dukker også op hos Skovse (2018: 188) i forbindelse med udvælgelsen af informanter til fokusgruppeinterview og ønsket om at få så stor “spredning” som muligt med hensyn til fremtidstemporalitet – her bemærkes det at udvælgelsen er foretaget på basis af “indtryk” fra den etnografiske observation og samtaler, og at visse informanter blev udvalgt fordi Skovse havde “lagt særligt mærke til [dem] ud fra en sproglig betragtning”.

At opbygge undersøgelsesdesign hvor der, som i den nærværende undersøgelse, også hentes data fra en (del)population som helhed rummer visse fordele på dette punkt og kan måske overvejes som et alternativ i bestemte tilfælde. Spørgsmålet om repræsentativitet vil altid spille en rolle – i dette tilfælde dukker det fx op i et tidligt trin, nemlig i udvælgelsen af en bestemt skole og klasse (og klassetrin) som værende typisk for et bestemt sprogsamfund eller “sprogligt klima”, og egnet til at belyse det definerede forskningsspørgsmål (her således LaPUR-projektet). Til gengæld kan fremskrivningen af bestemte typer i højere grad siges at være forankret i den faktiske empiri i en konkret population (og mindre i en kontrolleret forhåndsudvælgelse). At have en fuld population til rådighed giver også mulighed for at afsøge populationen eksplorativt for mønsterdannelser som et socialt felt med hensyn til fx orienteringstyper (sådan som Røyneland (2005: 421ff.) fx også gør det med sin udvalgte population, ved hjælp af korrespondanceanalysen), og for eventuelle styrkeforhold mellem typer/positioner i feltet. En anden fordel er at samspillet mellem typerrelaterede dynamikker og individuelle “afvigelser” i højere grad kan studeres faktisk, empirisk og i detaljer, og med mulighed for fx at undersøge netværksmæssige og makrosociologiske forhold nøjere, som eksemplificeret i afsnit 6 og 7. I sin beskrivelse af udvælgelsen af de tolv hovedinformanter (“solister”) til de individuelle analyser, er Hårstad (2010: 249f.) henvist til mere alment at argumentere for at “hele kollektivet”, herunder også de fravalgte og underforstået mindre typiske informanter, alligevel “klinger med”, og at hovedinformanterne antages at “give ansigt og stemme til mer allmenngyldige aspekter som vil kunne gøre det mulig å overføre funn hos den enkelte til en større kontekst”.

8.2 *De traditionelle og udbryderne*

På basis af analyser af en række relevante variable i materialet, fx oplevelsen af henholdsvis landsby og storby, har jeg argumenteret for tilstedeværelsen af fire etablerede positioner i det lille sociale felt som klassen udgør, hver med en karakteristisk profil med hensyn til oplevelsen af og værdier knyttet til landsby, storby og det fremmede – samt fremtidstemporalitet og sprogbrug. Ud over de lokalt og regionalt orienterede der alle sigter mod en praktisk eller en mellemlang uddannelse rummer populationen også to udbryderpositioner der begge orienterer sig helt væk fra det lokale og regionale område, hen imod henholdsvis en teknisk og en akademisk videregående uddannelse og typisk en storby.

Overordnet bekræfter analysen at fremtidstemporalitet er en meget væsentlig faktor for unges sproglige praksis og situationelle (fra/til)valg af standard/dialekt (jf. tilsvarende undersøgelser, afsnit 2). De lokale holder fast i dialekten, mens de regionale nyligt har skiftet til regionalt standarddansk. Udbrydernes sproglige praksis kan også tolkes som knyttet til typiske (men individuelt formulerede)

konstruktioner af fremtidige steder og sociale felter. De akademisk-overlokales generelle distance i forhold til det lokale kan siges at have et modsvar i et fravalg af dialekten eller – interessant nok – i en mere sofistikeret, situationelt relateret og overskudslignende brug af både dialekt og standard (kodeskift).

De teknisk-overlokales sproglige praksis i denne undersøgelse er også karakteristisk, men på en måde som i højere grad kalder på refleksion. De har nemlig ikke ændret deres sprog (endnu) – de tre informanter fra traditionelt dialekttalende familier har altså ikke skiftet til helt eller delvis standard selvom de orienterer sig væk fra det lokale. De teknisk-overlokale skiller sig også ud på den måde at det fremtidige sted tilsyneladende slet ikke spiller nogen rolle (endnu). Spørgsmålet er hvordan man skal tolke den teknisk-overlokale position? De teknisk-overlokale er tydeligvis først og fremmest interesseret i handling, at kunne lade sig fylde af en bestemt interesse (uddannelse, job) så uhindret som muligt, både nu og i fremtiden, hvorimod sted og ramme for aktiviteten er sekundær. Sproget er muligvis også tilsvarende sekundært – hvis rammebetingelserne for at kunne udfolde aktiviteten kræver en omflytning eller tilpasning, også sprogligt, er positionen pragmatisk og positivt indstillet på at gøre det. Skal det forstås sådan at sted ikke altid betyder noget? Det kunne siges at være en udfordring for begrebet sted og analyser hvor dette begreb står centralt, hvis der er informanter der slet ikke interesserer sig for sted, er ligeglade, og i øvrigt også synes at være ret ligeglade med valget af sprog. Positionens profil peger også på at begrebet sted altid vil være en del af bestemte betydningstilskrivninger i den konkrete sociale kontekst der analyseres. I den forstand giver nærværende analyse også anledning til at overveje hvordan begrebet sted teoretisk skal opfattes og analytisk skal håndteres, og at man skal være meget opmærksom på at selve ordet *sted* og dets betydning og/eller begrebslige indhold ikke kun eksisterer som objektiverende redskab i fx det videnskabelige felt, men at det også er en del af de sociale agenters og sprogbrugerens egen sociale praksis og de betydningstilskrivninger af forskellig art der løbende foretages her.

I en bourdieusk inspireret analyse slipper de ligeglade imidlertid ikke så let udenom. Alle positioner vil her være genereret og opretholdt i et relationelt spil med og mellem andre positioner, og de teknisk-overlokales positionering og praksis med hensyn til sted og sprogbrug vil skulle ses i forhold til de andre positioners positioneringer om det samme. I en sådan analyse vil de teknisk-overlokales tilsyneladende fravalg være et ikke-valg og på den måde stadig udgøre en del af den position de indtager i feltet med hensyn til fremtidstemporalitet. Og de teknisk-overlokales tilsyneladende manglende tilpasning af sprogbrugen til forestillingen om et fremtidigt socialt rum, vil skulle ses i sammenhæng med deres positive indstilling til at tilpasse sig – deres accept af at gøre en dyd af nødvendigheden, dvs. nødvendigheden af at følge spillets regler i et fremtidigt felt. Positionens dialektale praksis kan i en sådan analyse dermed ikke ses som et strategisk tilvalg i relation til en fremtidstemporalitet (i modsætning til den lokale position).

Men hvordan ser dynamikken mellem positionerne da ud i feltet? Man kunne hævde at de traditionelle indtager en dominerende position i feltet – de udgør flertallet. Dominans i et felt baserer sig imidlertid ikke på kvantitet, men på en fornemmelse for spillet og på kapital. En analyse af kapitalforhold ligger uden for denne analyse og artikel, men de foreliggende data kan give en mulig antydning. De lokale og regionale orienterer sig mod det traditionelle og velkendte i klassens nuværende kontekst, men bruddet med det traditionelle, orienteringen væk, kan vise sig at være den mere dominerende position set i forhold til kapitalforholdene i de større sociale felter som de unges fremtidstemporalitet vil skulle realiseres inden for (jf. at et socialt felt altid kun vil være relativt autonomt, jf. fx Bourdieu 1997: 69). Og de unges valg af sprog er tankevækkende på netop dette punkt. Hvis man inddrager viden om styrkeforholdet mellem dialekt og standard i Danmark, afspejler de unges sproglige praksis en førbevidst fornemmelse for styrkeforhold og sproglige muligheder i det omgivende sociale rum – hvor pilen peger frem mod standard, og hvor dialekt er en truet og domineret sprogbrug. De regionale skifter til standard, de akademisk-overlokale gør det samme eller jonglerer behændigt mellem både dialekt og standard, og de teknisk-overlokale synes at være indstillet på også at skifte. De lokale holder fast i dialekten og oplever det som en kamp – fordi dialekten er i en domineret position.

Med hensyn til antal typer og deres respektive karakteristika har denne undersøgelse altså resulteret i fire overordnede positioner (og en restgruppe), alene hvad angår fremtidstemporalitet og sprogbrug. Undersøgelsen viser også at de forholdsvis få variable blandes forskelligt og komplekst de fire positioner imellem. Helt overordnet set peger undersøgelsen på at Skjækkelands (2009) analyse, der alene arbejder med en meget overordnet dikotomisk typologi, de to personlighedstyper “homo domesticus” og “homo

dynamicus” (jf. afsnit 2), bliver for snæver. Mange væsentlige faktorer som er af stor betydning for forståelsen af dynamikkerne hos både det enkelte individ og en større eller samlet population i en konkret kontekst, synes at gå tabt. Det bekræftes også af både Røyneland (2005), der på basis af korrespondanceanalysen nuancerer med de to akser: en “mobilitets-/lokalitetsakse” og en “modernitets-/traditionsakse” (2005: 541), og måske ikke mindst af Hårstads (2010: 249–319) kvalitative analyser af typiske informanter og livsstile. Umiddelbart kunne man være fristet til at sige at den lokale position i denne artikels undersøgelse er identisk med “homo domesticus”, og at “homo dynamicus” blot er blevet underinddelt i tre positioner. Men det er snarere vigtigt at hæfte sig ved kompleksiteten. Den regionale position har træk til fælles med både “homo domesticus” og “homo dynamicus”. Det samme gælder for så vidt den teknisk-overlokale position. Og endelig omskaber og omskriver den akademisk-overlokale position de lokale og regionale konstruktioner af den lokale position fra sit distancerede synspunkt.

8.3 *Positioneringernes positioner og afvigelseernes dynamik*

Selvom (9.-)klassen ikke kan beskrives som et klassisk, fuldblods socialt felt, har jeg alligevel valgt at bruge begreberne felt og position, bl.a. som følge af de analytiske muligheder for at se på populationen som helhed. Det har givet mulighed for få et indblik i hvilke positioner der er til stede i en så stabil form at de kan eller må tænkes at fungere som pejlemærker for de positioneringer der kommer til udtryk hos Skovses (2018) analyser af samme population. Skovse påviser positioneringer – hvilket er en delvis følge af den datatype som anvendes, nemlig fokusgruppesamtaler, hvor man kan forvente, og ønsker, at forskellige positioner bringer sig selv i spil og så at sige fremkalder hinanden. Hos Skovse optræder flere positioner samtidig i samme interview, fx både positiv frihed og negativ afstand om det lokale sted, jf. sammensætningen af deltagere (Skovse 2018: 188). Nærværende undersøgelse giver et indblik i de positioner som positioneringerne hos Skovse er koblet til – i populationen som helhed – hvor mange, hvem der hører til hvilke positioner, hvilke der befinder sig i marginen, er prototypiske o.l.

Positioneringer kan opfattes som og er blevet beskrevet som emergente, i selve diskurssituationen (jf. fx Bamberg & Georgakopoulou 2008). Denne analyse peger på at positioneringerne ikke finder sted i et tomrum, men står i forhold til etablerede positioner i en social kontekst (jf. Bourdieu 1997: 67, Bourdieu & Wacquant 1992: 105). Analyserne her og hos Skovse (2018) er blevet foretaget uafhængigt af hinanden, og netop derfor er det interessant at en række af de samme nøgleord og værdier dukker op i begge analyser. De to typer af analyser – af dynamiske diskurspositioneringer og af statiske forestillingspositioner – synes dermed at kunne supplere hinanden på en frugtbar måde.

Forslaget er altså at en analyse af populationen som helhed, og de positioner der optræder der, kan give mulighed for at forankre analyser af positioneringer. Analyser af den type som præsenteres i denne artikel, kan give viden om i hvor høj grad en enkelt informant kan siges at være typisk for en position, ligesom man vil kunne få et fingerpeg om hvorvidt data fra og om en enkelt informant er udtryk for en alene-stående praksis, eller om informantens praksis har baggrund i en mere almen, dvs. tungere position. Analysen har fx set på en informant med tilsyneladende afvigende forestillinger (afsnit 6). I kraft af analysen af den samlede populations overindividuelle positioner kombineret med viden om mere individuelle forhold har det været muligt at beskrive disse “afvigelser” som meningsfulde og logiske praksisser. Metoden kan give mulighed for på et mere empirisk velfunderet grundlag at undersøge dynamikken mellem generel position og “individuel afvigelse” – idet flere af de individuelle afvigelser i lige så høj grad kan bestemmes som varianter af og inden for en generel, overindividuel position. Dette er ikke på samme måde muligt i en udvalgt population.

Endelig giver analysen mulighed for på et mere velfunderet grundlag at sige om en informant rent faktisk står alene. At stå alene kan betyde at man er stærk nok til at indtage sin egen position. Men det kan også pege på at en informant ikke passer tilstrækkelig godt ind i en af de etablerede positioner eller måske ikke længere føler sig eller har hjemme der. Som antydnet i afsnit 7 kan dette hænge tæt sammen med de sociale netværk, og det er en klar svaghed ved analysen at den ikke medtog denne variabel. Spillet om fremtidstemporaliteten er en alvorlig sag som det kan være svært at stå alene med: “Hvad skal jeg være når jeg bliver stor?”

Referencer

- Akselberg, Gunnstein. 1995. *Fenomenologisk dekonstruksjon av det labov-milroyske paradigmet i sociolingvistikken. Ein analyse av sociolingvistiske tilhøve i Voss kommune I–II*. Universitetet i Bergen, Nordisk institutt.
- Bamberg, M. og A. Georgakopoulou. 2008. Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis. *Text & Talk* 28(3): 377–396. <https://doi.org/10.1515/TEXT.2008.018>
- Bourdieu, Pierre. 1980. *Le sens pratique*. Éditions du Minuit, Paris.
- Bourdieu, Pierre. 1993. Effets de lieu. In *La misère du monde*, sous la direction de Pierre Bourdieu, pp. 159–167. Éditions du Seuil, Paris.
- Bourdieu, Pierre. 1997. *Af praktiske grunde*. Hans Reitzels Forlag, København.
- Bourdieu, Pierre og Loïc J. D. Wacquant. 1992. *An Invitation to Reflexive Sociology*. Polity Press, Cambridge.
- Hårstad, Stian. 2010. *Unge språkbrukere i gammel by. En sociolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim*. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Monka, Malene. 2013. *Sted og sprogforandring*. Ph.d.-afhandling, Center for Dialektforskning, Københavns Universitet. *Danske Talesprog* 13: 1–336.
- Monka, Malene. 2020. Southern Jutland: Language Ideology as a Means to Slow Down Standardization. In *Standardization as sociolinguistic change: A transversal study of three traditional dialect areas*, edited by M. Maegaard, M. Monka, K.K. Mortensen and A.C. Stæhr, pp. 70–118. Routledge, New York / London. <https://doi.org/10.4324/9780429467486-3>
- Monka, Malene og Henrik Hovmark. 2016. Sprogbrug blandt unge i Bylderup anno 2015. *Danske Talesprog* 16: 73–114.
- Radtke, Edgar. 2000. The Migration Factor and the Convergence and Divergence of Southern Italian Dialects. In *Dialect and Migration in a Changing Europe*, edited by Klaus Mattheier, pp. 15–23. Peter Lang, Frankfurt am Main.
- Røyneland, Unn. 2005. *Dialektnivellering, ungdom og identitet. Ein komparativ studie av språkleg variasjon og endring i to tilgrensande dialektområde Røros og Tynset*. Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo.
- Skifter Andersen, Hans. 2017. *Udviklingen i unges fraflytning fra yderområder og den geografiske centralisering af uddannelserne*. SBi Forskning nr. 9. Polyteknisk Boghandel og Forlag.
- Skjekkeland, Martin. 2001. “Personlikdomen” som bakgrunnsvariabel i sociolingvistikken. *Målbryting* 5: 31–48.
- Skjekkeland, Martin. 2009. *Språk och samfunn i endring: ein studie av tilhøvet mellom lokal identitet og talemålsutvikling*. Novus forlag, Oslo.
- Skovse, Astrid Ravn. 2018. *Sproglig variation, socio-geografisk orientering og hverdagsmobilitet blandt unge to steder i Danmark*. Ph.d.-afhandling, Center for Dialektforskning, Københavns Universitet. *Danske Talesprog* 18: 1–314.
- Thun, Harald. 1996. Movilidad demográfica y dimensión topodinámica. In *Neue Wege der romanischen Geolinguistik. Akten des Symposiums zur empirischen Dialektologie (Heidelberg / Mainz 21.–24.10.1991)*, edited by Edgar Radtke and Harald Thun, pp. 210–269. Westensee-Verlag, Kiel.